

РІШЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ *

Із самого визначення поняття «пенсія» випливає, що щомісячні пенсійні виплати здійснюються на постійній основі, один раз на місяць протягом невизначеного періоду часу, а тому цей вид виплат не є строковим і не може бути призначений на певний строк. У такому випадку визначається лише дата, з якої особа має право на отримання пенсії (чи її перерахунок). Кінцевий термін або строк, на який призначається пенсія, не може встановлюватись, оскільки це суперечить самому визначенню та суті поняття «пенсія». Тому виплату пенсії не може бути обмежено будь-яким кінцевим терміном або строком, оскільки це б обмежувало право особи на отримання державної пенсії та щомісячної додаткової пенсії за шкоду, заподіяну здоров'ю, яка повинна виплачуватись постійно, один раз на місяць протягом невизначеного часу та без встановлення будь-якого терміну або строку виплати пенсії

ПОСТАНОВА¹

Іменем України

19 березня 2013 р. колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України, розглянувши в порядку письмового провадження справу за позовом Особи 1 до управління Пенсійного фонду України в Деснянському районі м. Києва (далі — управління ПФУ) про визнання дій неправомірними та зобов'язання вчинити певні дії, **в с т а н о в и л а:**

У серпні 2009 р. Особа 1 звернулася до суду з адміністративним позовом до управління ПФУ, в якому просила: визнати неправомірними дії управління ПФУ щодо відмови у призначенні їй пенсії відповідно до вимог ч. 4 ст. 54 Закону від 28 лютого 1991 р. № 796-ХІІ «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин; далі — Закон № 796-ХІІ) та ст. 28 Закону від 9 липня 2003 р. № 1058-ІV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин; далі — Закон № 1058-ІV); зобов'язати управління ПФУ провести перерахунок її пенсії відповідно до вимог ч. 4 ст. 54 Закону № 796-ХІІ та ст. 28 Закону № 1058-ІV, починаючи з 22 травня 2008 р., та призначити пенсію у розмірі 3 тис. 237 грн.

На обґрунтування своїх вимог позивач посилався на те, що він є учасником ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС категорії 1 та інвалідом III групи захворювання, пов'язаного з роботами із ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, і відповідно до статей 50, 54 Закону № 796-ХІІ має право на отримання додаткової пенсії за шкоду, заподіяну здоров'ю, в розмірі 50 % від мінімальної пенсії за віком та основної пенсії у розмірі не менше шести мінімальних пенсій за віком.

У квітні 2009 р. Особа 1 звернулася до відповідача із заявою про перерахунок цих пенсій відповідно до статей 50, 54 Закону № 796-ХІІ з урахуванням розміру мінімальної пенсії за віком, встановленої законодавчими актами. Листом від 8 травня 2009 р. № 1226/01 відповідач відмовив Особі 1 у перерахунку її пенсії з посиланням на постанови Кабінету Міністрів України від 28 травня 2008 р. № 530 «Деякі питання соціального захисту окремих категорій громадян» та від 16 липня 2008 р. № 654 «Про підвищення рівня пенсійного забезпечення громадян». Позивач вважає відмову неправомірною і такою, що порушує його конституційні права на соціальний захист.

Солом'янський районний суд м. Києва постановою від 8 жовтня 2009 р. позов задовольнив.

Апеляційний суд м. Києва постановою від 17 березня 2011 р. рішення суду першої інстанції у частині строку зобов'язання управління ПФУ здійснити перерахунок основної державної та

* Публікується повний текст судових рішень із незначними редакційними правками.

¹ Постанова Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України від 19 березня 2013 р. у справі № 21-53а13.

додаткової пенсій за шкоду, заподіяну здоров'ю, змінив, виклавши її в такій редакції: «Зобов'язати управління ПФУ провести Особі 1 перерахунок основної державної пенсії відповідно до ч. 4 ст. 54 Закону № 796-ХІІ у розмірі не менше шести мінімальних пенсій за віком, щомісячної додаткової пенсії за шкоду, заподіяну здоров'ю, у розмірі 50 % мінімальної пенсії за віком, встановленої ч. 1 ст. 28 Закону № 1058-ІV, з 22 травня 2008 р. по 8 жовтня 2009 р. та провести відповідні виплати з урахуванням здійснених виплат». В іншій частині постанову суду першої інстанції залишив без змін.

Вищий адміністративний суд України ухвалою від 13 листопада 2012 р. постанову суду апеляційної інстанції залишив без змін.

Не погоджуючись із рішенням суду касаційної інстанції в частині залишення без змін постанови суду апеляційної інстанції щодо кінцевої дати перерахунку пенсії («...по 8 жовтня 2009 р.»), Особа 1 звернулася із заявою про його перегляд Верховним Судом України з підстави, встановленої п. 1 ч. 1 ст. 237 КАС, у якій просила скасувати ухвалу Вищого адміністративного суду України від 13 листопада 2012 р.

На обґрунтування заяви додано копію постанови Вищого адміністративного суду України від 16 червня 2010 р. (№ К-48620/09), яка, на думку позивача, підтверджує неоднакове застосування одних і тих самих норм матеріального права у подібних правовідносинах.

Ухвалою від 23 січня 2013 р. Вищий адміністративний суд України допустив цю справу до провадження Верховного Суду України з підстави неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у частині визначення періоду перерахунку та виплати пенсії.

Вирішуючи питання про усунення розбіжностей у застосуванні касаційним судом одних і тих самих норм матеріального права, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України зважає на таке.

Вищий адміністративний суд України у постанові від 16 червня 2010 р. (№ К-48620/09), яка додана на підтвердження наведених у заяві доводів, дійшов висновку, що із самого визначення поняття «пенсія» випливає, що щомісячні пенсійні виплати здійснюються на постійній основі, один раз на місяць протягом невизначеного періоду часу, а тому цей вид виплат не є строковим і не може бути призначений на певний

строк. У цьому випадку визначається лише дата, з якої особа має право на отримання пенсії (чи її перерахунок). Кінцевий термін або строк, на який призначається пенсія, не може встановлюватись, оскільки це суперечить самому визначенню та суті поняття «пенсія». Тому виплату пенсії не може бути обмежено будь-яким кінцевим терміном або строком, оскільки це б обмежувало право особи на отримання державної пенсії та щомісячної додаткової пенсії за шкоду, заподіяну здоров'ю, яка повинна виплачуватись постійно, один раз на місяць протягом невизначеного часу та без встановлення будь-якого терміну або строку виплати пенсії.

У справі, що розглядається, суд касаційної інстанції дійшов протилежного висновку, погодившись із рішенням апеляційного суду в частині зазначення кінцевої дати, до якої суб'єкт владних повноважень має здійснювати перерахунок пенсії, оскільки, на думку суду, прогнозування можливих порушень відповідачем та зобов'язання його вчинити певні дії в майбутньому є передчасним.

Перевіривши наведені у заяві доводи, колегія суддів дійшла висновку про незаконність оскаржуваного рішення суду касаційної інстанції у зв'язку з тим, що цей суд, залишаючи без змін постанову суду апеляційної інстанції, безпідставно погодився з його рішенням у частині зазначення кінцевої дати, до якої суб'єкт владних повноважень мав здійснювати обчислення пенсії, оскільки це не передбачено законом.

Аналогічна правова позиція щодо застосування строку виплати пенсії вже була висловлена Верховним Судом України у постанові від 23 квітня 2012 р. (№ 21-239а11).

Відповідно до ч. 1 ст. 243 КАС суд задовольняє заяву у разі неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах.

Ураховуючи наведене та керуючись статтями 241—243 КАС, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України **п о с т а н о в и л а:**

Заяву Особи 1 задовольнити.

Ухвалу Вищого адміністративного суду України від 13 листопада 2012 р. скасувати, справу направити на новий розгляд до цього ж суду.

Постанова є остаточною і оскарженню не підлягає, крім випадку, встановленого п. 2 ч. 1 ст. 237 КАС.

Колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що у випадку, коли фізична особа через свої релігійні або інші переконання відмовилася від прийняття ідентифікаційного номера та офіційно повідомила про це органи державної податкової служби, з Державного реєстру фізичних осіб–платників податків та інших обов'язкових платежів підлягає вилученню вся інформація про таку особу, а не лише її ідентифікаційний номер. Відповідно до п. 1.3 Порядку унесення відмітки до паспорта громадянина України щодо ідентифікаційного номера фізичної особи–платника податків та інших обов'язкових платежів громадяни України, які відмовилися від прийняття ідентифікаційного номера, обліковуються як платники податків та інших обов'язкових платежів за серією та номером паспорта. Зазначена норма суперечить положенням Закону України «Про Державний реєстр фізичних осіб–платників податків та інших обов'язкових платежів»², який має вищу юридичну силу, про необхідність видалення всієї інформації про таких осіб; Закон також не передбачає облік таких громадян за серією та номером паспорта

ПОСТАНОВА³ Іменем України

28 травня 2013 р. колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України, розглянувши в порядку письмового провадження справу за позовом Особи 1 до Державної податкової адміністрації України (далі — ДПА), державної податкової інспекції у Солом'янському районі м. Києва (далі — ДПІ) про зобов'язання вчинити певні дії, **встановила:**

У червні 2007 р. Особа 1 звернулася до суду з позовом, у якому, посилаючись на ст. 22 Конституції України та статті 1, 3, 5, 9 Закону від 22 грудня 1994 р. № 320/94-ВР «Про Державний реєстр фізичних осіб–платників податків та інших обов'язкових платежів» (далі — Закон № 320/94-ВР), просила зобов'язати:

– ДПА скасувати присвоєний їй ідентифікаційний номер, вилучити всю інформацію про неї з інформаційного фонду Державного реєстру фізичних осіб–платників податків та інших обов'язкових платежів (далі — Держреєстр), знищити її облікову картку з ідентифікаційним номером;

– ДПІ зробити в її паспорті відмітку про наявність права здійснювати будь-які платежі без ідентифікаційного номера, завіривши її підписом відповідальної особи та гербовою печаткою;

– ДПА та ДПІ здійснювати облік її як платника податків та інших обов'язкових платежів за раніше встановленими формами обліку за приз-

вищем, іменем та по батькові без застосування ідентифікаційного номера.

Окружний адміністративний суд м. Києва постановою від 8 лютого 2010 р. в задоволенні позовних вимог відмовив.

Київський апеляційний адміністративний суд постановою від 30 вересня 2010 р. рішення суду першої інстанції скасував та ухвалив нове, яким позов задовольнив частково: зобов'язав ДПА вилучити присвоєний позивачу ідентифікаційний номер та всю інформацію про нього з Держреєстру; зобов'язав ДПІ здійснювати облік позивача як платника податків та інших обов'язкових платежів за раніше встановленою формою без застосування ідентифікаційного номера. У задоволенні решти позовних вимог відмовив.

Вищий адміністративний суд України ухвалою від 29 листопада 2012 р. скасував рішення суду апеляційної інстанції та залишив у силі рішення суду першої інстанції.

Не погоджуючись із ухвалою Вищого адміністративного суду України, Особа 1 звернулася із заявою про її перегляд Верховним Судом України з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 237 КАС, посилаючись на неоднакове застосування ч. 2 ст. 1 Закону № 320/94-ВР у подібних правовідносинах, просив ухвалу Вищого адміністративного суду України від 29 листопада 2012 р. скасувати та направити справу на новий касаційний розгляд.

На підтвердження неоднакового застосування судом касаційної інстанції однієї й тієї самої норми права заявник надав ухвали Вищого адміністративного суду України від 25 жовт-

² Закон втратив чинність на підставі Податкового кодексу України, але був чинний на час виникнення спірних правовідносин.

³ Постанова Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України від 28 травня 2013 р. у справі № 21-135а13.

ня та 6 листопада 2012 р. (справи № К-32959/10 і № К-14404/10 відповідно).

Перевіривши наведені заявником доводи, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України вважає, що заява підлягає задоволенню з огляду на таке.

У справі, що розглядається, касаційний суд, погоджуючись із висновком суду першої інстанції про відмову в задоволенні позову, зважав на те, що реалізація права позивача на альтернативну форму обліку при сплаті податків та інших обов'язкових платежів залежить виключно від нього самого, а не від дій чи бездіяльності відповідачів. Оскільки позивач не дотримався процедури відмови від ідентифікаційного номера, встановленої Порядком унесення відмітки до паспорта громадянина України щодо ідентифікаційного номера фізичної особи-платника податків та інших обов'язкових платежів (затверджений спільним наказом ДПА та Міністерства внутрішніх справ України від 19 жовтня 2004 р. № 602/1226; зареєстровано в Міністерстві юстиції України 20 жовтня 2004 р. за № 1345/9944; далі — Порядок), то це питання відповідачі по суті не розглядали.

У судових рішеннях, наданих заявником на підтвердження неоднакового правозастосування, Вищий адміністративний суд України, ухвалюючи протилежні рішення у подібних правовідносинах, керувався тим, що внесення до Держреєстру інформації про осіб, які через свої релігійні або інші переконання відмовляються від прийняття ідентифікаційного номера, заборонено ч. 2 ст. 5 Закону № 320/94-ВР. А у випадку, коли ідентифікаційний номер громадянину вже присвоєний і відповідна інформація про таку особу вже внесена до Держреєстру, то цей номер підлягає негайному анулюванню, а інформація — безумовному вилученню із зазначеного Держреєстру. Законом № 320/94-ВР також передбачено лише офіційне повідомлення про відмову від ідентифікаційного номера органів державної податкової служби.

Вирішуючи питання про усунення розбіжностей у застосуванні судом касаційної інстанції ч. 2 ст. 1 Закону № 320/94-ВР, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України зважала на таке.

Статтею 35 Конституції кожному гарантоване право на свободу світогляду і віросповідання.

Обов'язок кожного сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом, визначено у ст. 67 Основного Закону.

У справі, що розглядається, суди встановили, що позивач є віруючим громадянином України та парафіянином Української православної церкви, у зв'язку з чим 20 лютого 2007 р. він звернувся до відповідачів із заявами, в яких просив проставити відмітку в паспорті, скасувати його ідентифікаційний номер, вилучити всю інформацію про нього з Держреєстру, здійснювати в подальшому облік його як платника податків та інших обов'язкових платежів за раніше встановленими формами обліку без застосування ідентифікаційного номера і знищити його облікову картку з ідентифікаційним номером. У свою чергу відповідачі проінформували заявника про процедуру відмови від ідентифікаційного номера, передбачену Порядком, та необхідність подання певного переліку документів.

Згідно із ч. 2 ст. 1 Закону № 320/94-ВР для осіб, які через свої релігійні або інші переконання відмовляються від прийняття ідентифікаційного номера та офіційно повідомляють про це відповідні державні органи, зберігаються раніше встановлені форми обліку платників податків та інших обов'язкових платежів. У паспортах зазначених осіб робиться відмітка про наявність у них права здійснювати будь-які платежі без ідентифікаційного номера.

Частиною 2 ст. 5 цього Закону, яка регламентує порядок реєстрації фізичних осіб-платників податків та інших обов'язкових платежів, передбачено, що до Держреєстру не вноситься інформація про осіб, які через свої релігійні або інші переконання відмовляються від прийняття ідентифікаційного номера та офіційно повідомляють про це відповідні державні органи.

Обсяг інформації про фізичних осіб, що вноситься до Держреєстру, визначено статтями 3, 5 Закону № 320/94-ВР. Зокрема, передбачено, що до інформаційного фонду Держреєстру вносяться такі дані: індивідуальні ідентифікаційні номери, що надаються фізичним особам-платникам податків та інших обов'язкових платежів і зберігаються за ними протягом усього їх життя; інформація про сплату фізичними особами податків та інших обов'язкових платежів; прізвище, ім'я та по батькові; дата народження; місце народження (країна, область, район, населений пункт); місце проживання; місце основної роботи; види сплачуваних податків та інших обов'язкових платежів.

Згідно із ч. 3 ст. 9 зазначеного Закону фізичні особи-платники податків та інших обов'язкових платежів, крім осіб, які через свої релігійні або інші переконання відмовилися від прийняття ідентифікаційного номера та офіційно

повідомили про це відповідні державні органи, зобов'язані: зареєструватися у Держреєстрі з моменту виникнення об'єкта оподаткування чи сплати податків та інших обов'язкових платежів; подавати до державних податкових інспекцій у районах, районах у містах і містах без районного поділу відомості про зміну даних відповідно до ч. 3 ст. 5 цього Закону протягом місяця з дня виникнення таких змін.

Системний аналіз зазначених правових норм дає колегії суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України підстави для висновку, що у випадку, коли фізична особа через свої релігійні або інші переконання відмовилася від прийняття ідентифікаційного номера та офіційно повідомила про це органи державної податкової служби, з Держреєстру підлягає вилученню вся інформація про таку особу, а не лише її ідентифікаційний номер.

Відповідно до п. 1.3 Порядку громадяни України, які відмовилися від прийняття ідентифікаційного номера, обліковуються як платники податків та інших обов'язкових платежів за се-

рією та номером паспорта. Зазначена норма суперечить положенням Закону № 320/94-ВР, який має вищу юридичну силу, про необхідність вилучення всієї інформації про таких осіб; Закон також не передбачає облік таких громадян за серією та номером паспорта.

За таких обставин висновок касаційного суду у справі, що розглядається, не відповідає правильному застосуванню норм матеріального права, а тому ухвала Вищого адміністративного суду України від 29 листопада 2012 р. підлягає скасуванню, а справа — направленню на новий касаційний розгляд.

Керуючись статтями 241—243 КАС, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України **п о с т а н о в и л а**: Заяву Особи 1 задовольнити.

Ухвалу Вищого адміністративного суду України від 29 листопада 2012 р. скасувати, справу направити на новий касаційний розгляд.

Постанова є остаточною і оскарженню не підлягає, крім випадку, встановленого п. 2 ч. 1 ст. 237 КАС.